

TANULMÁNYOK ALATTI VIZSGÁK ÉVFOLYMONKÉNTI, TANTÁRGYANKÉNTI KÖVETELMÉNYEI

Magyar Táncművészeti Egyetem Nádasi Ferenc Gimnáziuma

TÁNCTÖRTÉNET

NAT 2020

9. évfolyam

(heti 1 óra= 2 X 18 óra)

Tematikai egység: Őskor, a tánc születése (Óraszám keret: 6 óra)

Témák, ismerettartalmak:

- Mozdulat – mozgás – tánc. Őskori emlékeink, jelenkori analógiák;

kulcsfogalmak: a tánc fogalma, köznapi és táncos mozgás, tér – idő – erő – és kifejezés; természeti népek, gesztus, tánc és zeneiség

- Közösségi funkció, - természettel való kapcsolatteremtés; utánpótlás és megismerés
- Rítus és mágia

kulcsfogalmak: tánc és közösség, rítus, mágia és tánc, archaikus térformák, kézmágia, szakrális hely, állatutánpótlás, vadászmágia; animizmus, totemizmus, ciklikus gondolkodás, szakrális tánc, nemek és életkor szerinti megoszlás, beavatás, közösségi tánc: aktív és passzív részvétel, táncformák, társadalmi funkciók, tartalmak

- Jelenkori analógiák bemutatása: az anyag megértését, feldolgozását segítő vizuális anyag szemléltetésével, a természeti népek rítusai, táncai ihlette 20.-21. századi alkotásokból.

Tematikai egység: Az antik hellén táncművelés (óraszám keret: 8 óra)

Témák, ismerettartalmak:

- Minószi kultúra
- Tánc a rítusban
- Tánc az antik hellén mitológiában és filozófusok műveiben

- Tánc és teremtés az antik mitológiában
- Dionüszosz kultusz (tánc, majd dráma szerepe)
- Tánc és a görög dráma
- A dionüszoszi és apollói elem a táncművészetben
- Az antik hellén táncművészet formái és esztétikai jegyei a balkáni lánctáncművészetben; lánctáncidézetek 20. és 21. századi táncalkotók műveiben

Kulcsfogalmak és nevek: processzió, aratók vázája, invokációs gesztus, epifánia, Mandalaki, labirintus szimbolika, mozdulati szimbolika ábrázolásokon, Lukianosz, Platón a táncról, chorostasion, kalokagathia, pyrrhiké, kartánc az antik hellén drámában, orkhesztra, (későbbi analógiák: Isadora és Raymond Duncan, Dienes Valéria és mások)

Tematikai egység: Ókori keleti kultúrák öröksége: (Óraszámkeret: 14 óra)

Téma 1.) India

Ismerettartalmak:

- vallási hagyományok szerepe India táncművészetében
- Shiva Nataradzsza, mint a tánc istene
- Az európai hagyományoktól eltérő mozdulat-alkotás, maszkok, színek szerepe, szimbólumrendszer
- bhārata nāṭyam

Kulcsfogalmak: védikus korszak, brahmanizmus, buddhizmus, iszlám, mozdulat-polifónia, táncmondulat, szimbólum, mudra, āsana, nāṭya śāstra, dēvadāsī, tánc a kasztrendszerben, táncművészet

- mítoszok, vallási tartalmak egyes stílusokban
- nemek szerinti előadási típusok
- leágazások távol-keleti kultúrákban

Kulcsfogalmak: kathakali, kathak, orissi / odissi, manipuri, arcfestés- és jelmez szimbolika, indiai zene és tánc viszonya

- indiai táncstílusok megidézése az európai, 19., 20. és 21. századi színpadi táncművészetben

Téma 2.) Kína,

Ismerettartalmak:

- történelmi háttér, Csou-dinasztia (társadalmi rend)
- taoizmus, konfucionizmus,
- Han-dinasztia és Tang-dinasztia,
- pekingi opera eredete és mai öröksége

Kulcsfogalmak: despotizmus, dinasztia, ének-zene-tánc-színházi egység, pantomim, akrobatika, kínai filozófia, Lao-ce, taoizmus, mágia-mágikus, néptánc és udvari művészet, motivikus tánc, táncos képzés, jelrendszer, arcfestés, jelmez; allegorikus ábrázolásmód, szimbólum

Téma 3.) Japán

Ismerettartalmak:

- kínai hatás,
- kagura, bugaku, szangaku
- no-színház, kabuki színjátszás
- 19. századi hatások

Kulcsfogalmak: kultusz, archaikus, sintó, zen-buddhizmus, monda – legenda, szamuráj, sógun-sógunátus. énekes-táncos-jelmez dráma, maszkok, gesztusok, groteszk, táncos papnők, no-színház/társulat/dinasztia, színpadtechnika, forgószínpad, táncképzés, nyugati hatás

Tematikai egység: Tánc a középkorban (óraszámkeret: 8 óra)

Témák, ismerettartalmak:

- Róma hagyatéka;
- egyházi ünnepek, bizantin kánonok;
- Honfoglalás kori és az első Árpád-házi uralkodók korának táncemlékei

Kulcsfogalmak: mimes, praesul, bizantin, kánon, vigília, mise, alleluja, tánctér

- Táncformák: táncok a különböző társadalmi rétegeknél
- Templomi és udvari „játékok”, misztériumok, moralitások, passiók
- Egyházi és világi táncbrázolások, írásos egyházi források a táncról a kora-középkorban (Ambrus és Ágoston a táncról), tánc és keresztény liturgia

Kulcsfogalmak: carola, tresca, sortánc, misztérium, liturgia, moralitás, passió, jongleur, jokulátor, kókler, mentsler, igris

- Városlakó polgárság, céhes táncok, bolondünnepek
- Carmina Burana
- nemesi szokások, „Bal des Ardennes”, tálalási balettek, stilizálódó táncok

Kulcsfogalmak: céhes tánc, Carmina Burana,

- Kataklizmák, eretnekmozgalmak,
- Táncpestis, táncdüh, bogumil táncosok, önostorozók
- Haláltánc
- Egyházi tánctilalmak

Kulcsfogalmak: kataklizma, haláltánc, tánctilalom

- Lovagkor és humanizmus megjelenése; trubadúr-világ, Roman de la Rose
- Ünnepek Magyarországon a vegyesházi királyok korában
- Füzértáncok, lugasjátékok, moreszkák megjelenése

Kulcsfogalmak: trubadúr, Roman de la Rose, füzértánc, moreszka (moresca), lugasjáték, estampie / estampida, saltarello,

Tantárgyi kapcsolódás: párhuzamok a tanév során a történelem oktatás anyagával

10. évfolyam

(heti 1 óra= 2 X 18 óra)

Tematikai egység: Tánc a reneszánsz korában (óraszámkeret: 6 óra)

Témák, ismerettartalmak:

- A humanista előképek megerősödése; a köznapi táncról a stilizálódás felé
- A magyarországi Anjou udvar és Luxemburgi Zsigmond korának táncos emlékei
- mozdulat / táncábrázolás reneszánsz festményeken (Fra Angelico, Botticelli)

Kulcsfogalmak: köznapi / stilizált tánc, ridda és tresca, ruota, gira, ballata, ritornell, stile nuovo, lauda,

- Ünnepegyrendező, maestro di ballo-k megjelenése; Itália fejedelmi udvarai
- Domenico da Piacenza (da Ferrara)
- A zenei és táncos írásbeliség összekapcsolása
- A hét alap- és három kiegészítő lépés
- Az Este udvar jelentősége

Kulcsfogalmak: maestro di ballo, quattrocento, ballo és danza megkülönböztetése, művészi és köznapi tánc; bassa danza, quarternario, saltarello, piva

- Domenico da Piacenza (da Ferrara) követői, tanítványai
- Út a kompozíció felé
- Ebreo kitekintése más népek táncvilága felé

Kulcsfogalmak: Ars nuova, trattatista,

- Antonio Cornazano lépés-tabulaturája
- Castiglioni: Az udvari ember
- Fabrizio Caroso (variációs szvit előfutára, a balett egyes alapformái megteremtője)
- „A hölgyek nemessége”, „Il ballarino”, Cesare Negri („en dehors”), a milánói tánciskola megnyitása
- Mátyás és Ulászló, ill. Mária királyné udvarának táncélete
- Magyar alakoskodók Miksa udvarában

Kulcsfogalmak: passo punto, salto diretto, versare entro, sgambatti, capriol, salta tondo in aria, ballarino, festaiulo, en dehors

- Triomfo-k, intermédiumok, mascaradok
- Pásztorjátékok előképei
- Út a színházak felé

- Commedia dell'arte megjelenése; utcai népszórakoztatások
- Mátyás király udvara

Kulcsfogalmak: Triomfo, mascarade, intermédium, guerra, commedia dell'arte

Tematikai egység: Tánc a barokk korban; francia udvari balett (óraszámkeret: 12-14 óra*)

Témák, ismerettartalmak:

- A barokk stílus esztétikája, reprezentáció, abszolutizmus, uralkodók
- Az olasz táncmesterek átkerülése a francia királyi udvarba
- A francia udvari balett kialakulása, korszakai, fogalom meghatározások;
- Az első udvari balett: „A királyné víg balettje” (Beaujoyeux)
- Udvari balett XIV. Lajos udvarában; az udvari balett szerkezete, Beauchamps a „Napkirály” táncmestere
- kapcsolata a zenével; Lully szerepe az udvari balett formálódásában; Molière és a komédia-balett
- „Az éjszaka királyi balettje”; tánc és tér kapcsolata; lovas-ballettek
- A Királyi Táncakadémia megalapítása; az akadémia céljai és tevékenysége; az akadémikus balett
- Feuillet szerepe, táncmesterek könyvei

Kulcsfogalmak: udvari balett, entrée, grand ballet, danseur noble, reprezentáció, szvit, divertissement, komédia-balett, opera balett, akadémikus balett, pozíció, tánclejegyzés

Tematikai egység: Tánc a felvilágosodás korában; Noverre munkássága, rokokó (óraszámkeret: 14-16 óra*)

Témák, ismerettartalmak:

- A felvilágosodás korszaka, legfontosabb gondolatai, az enciklopédisták;
- Jean-Georges Noverre élete és munkássága; („Jaszón és Médeia” részleteinek bemutatása); esztétikája; a ballet d'action; dramaturgia, témák, pantomim
- Noverre: „Levelek a táncról és a balettekről”; szövegolvasás és elemzés válogatott levelei alapján
- A rokokó esztétikája; tánc a nyilvános színházban; táncosnők megjelenése a színpadon, Marie de Camargo, Marie Sallé (és mások); reformok a női táncban
- Noverre kortársai, követői. Dauberval: „A rosszul őrzött lány”; Salvatore Viganò

Kulcsfogalmak: felvilágosodás és tánc; Enciklopédia, ballet d'action, cselekmény, pantomim, dramaturgia, pas d'action, zárt szám, balett-komédia, coreodramma

Tantárgyi kapcsolódás: kronológiai párhuzamok egyes korszakokra vonatkozóan (reneszánsz és barokk) a történelem, valamint (barokk és felvilágosodás) az irodalom anyagaival

Szabadon választott anyagfeldolgozás (Óraszámkeret: 2-4 óra)

- előadás, film, videó megtekintése,
- szakirányú kiegészítő anyagok,
- csoportos feldolgozási formák

*Attól függően, mely szakokra járnak az osztály tanulói, egyes anyagrészek elhagyhatók, szűkíthetők, mások bővebben kerülhetnek tárgyalásra

11. évfolyam

(heti 3 óra= 2 X 54 óra)

Tematikai egység: A romantikus balett (óraszámkeret: 26 óra)

Témák, ismeretanyagok:

- A romantika fogalma, a stílus jellemzői más művészeti ágakban (képzőművészet, zene, irodalom), a romantika színháza, Victor Hugo színházi reformjai
- A romantikus balett fogalma, előzményei, megjelenése, esztétikája
- A romantikus balett stílusjegyei, a tündéri és a nemzeti romantika; romantikus zene
- A romantikus balett központjai: Párizs, Koppenhága
- Koreográfusok és balerinák (mint a stíluskorszak legfontosabb képviselői): a Taglioni-k, Jules Perrot, Carlotta Grisi, Fanny Elssler...
- „A szilfid”
- „Giselle”
- August Bournonville: balettjei (részletek), technikája
- Carlo Blasis, a romantikus balettpedagógia

Kulcsfogalmak: fehér balett, tündér romantika, nemzeti romantika, spicc-technika, élévation, arabesque, karaktértáncok, groteszk, sors-motívum, balerina-harc, romantikus tütü, gázvilágítás

Tematikai egység: Az orosz klasszikus balett (óraszámkeret: 12-18 óra)

Témák, ismeretanyagok:

- Előzmények: Anna cárnő balettiskolája, két nagy iskola és színház alapítása, a (balett)romantika a cári Oroszországban, nyugati mesterek
- Marius Petipa és első sikere, alkotásai, balettek rekonstrukciója, az eredeti fogalma, „A fáraó lánya”
- „A bajadér” – a színpadi egzotikum, „Don Quijote”
- „Csipkerózsika”;
- Perrault-tól a balettszínpadig; hogyan jöttek létre a balettek? Zeneszerzők a balett szolgálatában; alkotótársak (Lev Ivanov...)
- „A hattyúk tava” – a klasszikus balett szerkezeti elemei és a mű keletkezéstörténete, 20. századi átiratai (Matthew Bourne, John Neumeier, Mats Ek)
- Szimfonizmus („Rajmonda”) és reformkísérletek (Gorszkij),
- Klasszikus művek jellemzőinek összefoglalása bármely alkotás(ok) szemléltetésével

Kulcsfogalmak: a klasszikus balett fogalma, divertissement, zárt szám, strukturális formák (pas de deux, pas de trois...), virtuozitás, a fehér balett továbbélése, balett-szimfonizmus, karaktertáncok, eredeti és változat, rekonstrukció, balettomán

Tematikai egység: Magyar tánc történet a 20. század kezdetéig (óraszámkeret: 12-18 óra*). Az anyagtartalom egyes részei – megfelelően a tantárgyközi kapcsolatok nyújtotta kronológiának is - megjelentek korábbi egyetememes korszakok kapcsán a 10. évfolyamon)

Témák, ismeretanyagok:

- Táncemlékek a korai magyar történelemben
- táncagyomány – folklórpárhuzamok

Kulcsfogalmak: forrás, krónika, Monomachos korona, zsinat, szakrális tánc, udvari tánc, harci tánc, profán tánc, szertartásos táncok, halottas tánc, eszközös táncok (botoló, kanásztánc), ugrós táncok

- Tánc a reneszánsz kori Magyarországon: udvari tánckultúra és néptánc (források) „magyar” az európai tánczenében; európai táncok hazai megjelenése;

Kulcsfogalmak: ungarisca, Ungarischer Tanz, hajdútánc, volta, passamezzo, saltarello, gaillarde, pavane, , lépő tánc, ugró tánc, gyertyás tánc

- A színpadi táncművészet hazai megjelenése: kastélyszínházak (Esterházyak ünnepélyei, Noverre, Vigano)
- Városi színjátszás, iskolai színjátszás
- A pozsonyi országgyűlés táncai; a magyar felvilágosodás gondolkodói a táncról

Kulcsfogalmak: kastélyszínház, magyar felvilágosodás, városi színház / kőszínház

- A reformkor tánckultúrája: tánc a színpadon (Farkas József, Veszter Sándor, Szóllósy Szabó Lajos), társasági táncélet és népi tánckultúra
- Európai táncdivatok hazánkban
- Verbunk, csárdás
- Tánc a 19. sz. második felében: Nemzeti Színház, az európai balettromantika hatása hazánkban; magyar balerinák;
- A Magyar Királyi Operaház megnyitásától „A fából faragott királyfi” bemutatóig

Kulcsfogalmak és nevek: verbunk, csárdás, nemzeti táncjáték, társastánc/társasági tánc, keringő/Walzer, polka, nemzeti társastánc, körmagyar, magyar kettes, magyar szóló, tánckönyv, táncmester, tánciskola, néptánc, Fanny Elssler, Fanny Cerito, Arthur Saint-Léon, Lucile Grahn, Sárosi Fanni, Aranyváy Emília, Campilli, Mazzantini, Nicola Guerra, Zöbisch Ottó, Brada Ede, Balázs Béla, Bartók Béla

Tematikai egység: A modern irányzatok előfutárai az egyetememes tánc történetben (Óraszámkeret: szak-fügőn: 12-18 óra*)

Témák, ismeretanyagok:

- A táncon kívüli mozgalmak és hatásuk a táncművészetre: a modern élet és a ritmus (Émile Jacques-Dalcroze), a modern élet és a test: életmód, egészség, kifejezés (François Delsarte, Raymond Duncan, Rudolf Lábán)
- Szabad test és szabad szellem: Isadora Duncan
- Az első „modern” iskola és társulat: a Denishawn

Kulcsfogalmak: modernitás, ritmika, gimnasztika, testkultúra, gesztus, mimika, feminizmus, relaxáció, energizáció, expresszió, vizualizáció, solar plexus, egzotikus, orientális, vaudeville show, pódiumtánc

Tematikai egység: A „Ballets Russes” első nagy korszaka (Óraszámkeret: szakfüggőn 14-20 óra*)

Témák, ismeretanyagok:

- A keletről nyugatra transzponált orosz balett; Mihail Fokin kifogásai Petipa műveivel, a „Művészet Világa” című lap és Szergej Gyagilev személye, szerepe
- A Ballets Russes létrejötte, a párizsi orosz szezónok,
- Fokin tézisei,
- Fokin színpadi művei („A rózsza lelke”, „Petruska”, valamint: „Sehezerádé”, vagy „Polovec táncok”, vagy „A tűzmadár” szemléltetése)
- Vaclav Nizsinszkij mint táncos, valamint az „Egy faun délutánja”
- „A tavaszi áldozat” forradalmi volta
- Az összművészeti ideája, együttműködő zeneszerzők, képzőművészek és koreográfusok
- Jeles táncművészek a társulat első nagy korszakából

Kulcsfogalmak: impresszárió, összművészeti, szecesszió, orientalizmus, folklorizmus, profilmozgás, euritmia, rítus

Szabadon választott anyagfeldolgozás (Óraszámkeret: 2-8 óra)

- előadás megtekintése, székhelyen kívüli foglalkozás,
- egyes anyagok ismételése, csoportos feldolgozási formák

*Az óraszámkeret egyes tematikai egységek esetében másként súlyozódik attól függően, hogy klasszikus balett, néptánc, vagy modern / színpadi tánc szakon tanulnak az adott gimnáziumi osztály tanulói.

Tantárgyi kapcsolódás: irodalom (romantika), történelem: Felvilágosodás, nemzetállamok, Kiegyezés tematikákkal

12. évfolyam

(heti 3 óra= I. félév 54, II. félév 39 óra)

Tematikai egység: A Ballets Russes Fokin és Nijinszkij utáni korszaka (Óraszámkeret: 14-20 óra*)

- A háborús évek nehézségei; Leonide Massine („A háromszögletű kalap”)
- Az avantgárd és a balett találkozása („Parade”);
- Nizinszka: visszatérés a Csipkerózsikához; viszonyulása a folklórhoz („Les Noces”)
- Az őrült évek („Les Biches”, „Le train bleu”, René Clair: „Entr’acte”)
- A szovjet konstruktivizmus („Pas d’acier”), a szovjet balett élet
- Georges Balanchine; „Apollon Musagètes”, neoklasszicizmus és art déco
- A Ballets Russes hatása az egyetemes művészeti életre (zeneművészet, képzőművészet); Ballets Suèdois (a párizsi Svéd Balett)
- A Ballets Russes hatása Európa és Amerika táncéletére: a társulat volt művészei által generálva: nemzeti balettközpontok kiépülése (London, New York, Párizs)
- A szovjet-orosz balett élet, megújulási kísérletek: Fjodor Lopuhov, Kaszjan Golejzovszkij, Leonid Lavrovskij

Kulcsfogalmak és nevek: karakterbalett, Pablo Picasso, Les Sixes, énekes balett, neoklasszicizmus; Ninette de Valois, Marie Rambert, Serge Lifar, Frédéric Ashton, Antony Tudor, Lincoln Kirstein, Jerome Robbins, dramobalett

Tematikai egység: A modern tánc első nemzedéke (Óraszámkeret: 10-16 óra*)

Témák és ismeretanyagok:

- Az amerikai modern tánc, mint a balett alternatívája: Martha Graham, Doris Humphrey / José Limón
- Az európai modern tánc főbb irányzatai (Rudolf Laban nyomdokain; Mary Wigmann, Kurt Jooss)
- A magyarországi modern tánc főbb irányzatai, iskolái (Madzsar Alice, Dienes Valéria, Szentpál Olga)

Kulcsfogalmak: természetesség, gravitáció, pszichoanalízis, contraction-release, spirál, fall and recovery, kinetikus, abszolút tánc, izoláció, függetlenítés, ikozaéder, effort, notáció/kinetográfia, expresszionizmus, mozgáskórus, táncszínház, orkesztika, plasztika, dinamika, szimbolika, orchéma, mozgás és mozdulatművészet, mozgásdráma, dekadencia

Tematikai egység: A magyar táncművészet (folytatás): a 20. század második évtizedétől az ötvenes évekig (Óraszámkeret: 9-14 óra)

Témák és ismeretanyagok:

- Az operaházi balettművészet (a Ballets Russe művészeinek hatása nyomán): a Ballets Russes repertoárjának budapesti betanítása; Jan Cieplinsky, Milloss Aurél
- Harangozó Gyula (életműve, alkotásaiból részletek ismertetése)
- Az olasz balettpedagógia örököse: Nádas Ferenc
- Az első vidéki balettegyüttes-alapítási kísérlet: Szegedi Nemzeti Színház

Kulcsfogalmak: divertissement, olasz iskola, karaktertánc, groteszk tánc, karakterbalett, szimfonikus balett, pantomim, némajáték

- A népművészet felől érkező színpadi kísérletek: előzmények, a Gyöngyösbokréta és a Magyar Csupajáték
- Mozdulatművészet és folklór kapcsolatai

Kulcsfogalmak és nevek: Kiállítási Falu, folklór / folklorizmus, identitás, népviselet, népzene, népszokás, népművészeti bemutató, összművészet, Paulini Béla, Muharay Elemér

- A színpadi néptáncművészet első koreográfus nemzedéke: gyári és mozgalmi szervezetek csoportjai, fesztiválok;
- A hivatásos táncgyüttesek megalakulása (1948-53): Honvéd / Néphadsereg Művészegyüttese, Magyar Állami Népi Együttes, SZOT / Budapest Együttes, Duna / BM Művészegyüttes; Szabó Iván, Molnár István és Rábai Miklós koreográfiai művészete

Kulcsfogalmak: színpadi néptánc, néptáncszvit, táncjáték, triós forma, Molnár-technika, amatőr, illetve hivatásos (népi) együttes, néptáncmozgalom, fesztivál, VIT, kultúrverseny, néptáncfilm, kinetográfia,

Szabadon választott anyagfeldolgozás (Óraszámkeret: 4 óra)

- előadás megtekintése, székhelyen kívüli foglalkozás,
- egyes anyagok ismételése, csoportos feldolgozási formák

*Az óraszámkeret egyes tematikai egységek esetében másként súlyozódik attól függően, hogy klasszikus balett, néptánc, vagy modern / színpadi tánc szakon tanulnak az adott gimnáziumi osztály tanulói.

Tantárgyi kapcsolódás: a történelem és irodalom tárgyak kronológiájának az anyag túlnyomó részben, művészettörténet tantárgynak részleteiben megfeleltethető.